

**NYÍREGYHÁZA MEGYEI JOGÚ VÁROS  
KÖZGYŰLÉSÉNEK**

**298/2017. (XII. 14.) számú**

**h a t á r o z a t a**

**a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság  
2017. második félévben végzett tevékenységéről szóló beszámoló elfogadásáról**


**A Közgyűlés**

az előterjesztést megtárgyalta, és a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság 2017. második félévben végzett tevékenységéről szóló beszámolót elfogadja.

k.m.f.

  
**Dr. Kovács Ferenc**  
polgármester



  
**Dr. Szemán Sándor**  
címzetes főjegyző

**Erről értesülnek**

- 1./ A Közgyűlés tagjai
- 2./ A címzetes főjegyző és a Polgármesteri Hivatal belső szervezeti egységeinek vezetői
- 3./ Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság tagjai

Melléklet a 298/2017.(XII.14.) számú határozathoz:

**A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság beszámolója a 2017. év második félévében végzett tevékenységéről**

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Közgyűlése a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, valamint a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet alapján 2013. évben létrehozta a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottságot, továbbá elfogadta a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát. Az Értéktár megalkotásának célja az országos és helyi értékek tudatosítása, számbavétele és védelmének biztosítása. A Közgyűlés 256/2013. (XI.28.) számú határozatával a Települési Értéktár Bizottság tagjai megválasztásra kerültek, valamint a Közgyűlés elfogadta a Települési Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát. Az alakuló ülésre 2014. március 6-án került sor, melyen a Bizottság megfogalmazta a legfontosabb feladatokat, a működéssel kapcsolatos tennivalókat.

A Bizottság döntéseit és az aktualitásokat a [www.nyiregyhaza.hu](http://www.nyiregyhaza.hu) honlapon tekinthetik meg az érdeklődők.

A Bizottság több feladatnak igyekszik megfelelni a továbbiakban is. Legfőbb cél az, hogy a nyíregyházi lakosság minél szélesebb körben ismerje meg magát a törvényt, annak hátterét és fontosságát, illetve felhasználóbaráttá tett úrlapon jelöljön is a helyi értékekből.

Nyíregyháza területén található, illetve az itt létrehozott nemzeti értékek felvételét a települési értéktárba bárki írásban kezdeményezheti a polgármesterhez címzett javaslatában.

A javaslatot a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV.16.) Korm. rendelet 1.sz. melléklete szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón mellékelve kell benyújtani.

A polgármester a hozzá benyújtott javaslatokat átadja a Települési Értéktár Bizottságnak. A Bizottság a javaslatokat megvizsgálja az alábbi szempontok szerint:

- a javaslat megalapozottsága,
- jogszabálynak való megfelelés.

Ezt követően a Bizottság dönt a Települési Értéktárba történő felvételről, a hiánypótlásról vagy a javaslat felvételének elutasításáról és döntéséről a javaslattevőt írásban értesíti.

Az Értéktár Bizottság 2017. év második félévében két ülést tartott, melyen négy nemzeti értéket vett fel a Nyíregyházi Települési Értéktárba (Szent Miklós-székesegyház, a Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság kultúraközvetítő tevékenysége, Kósa Ferenc filmrendező munkássága, „Hagyományok, becsület, elkötelezettség”- a Nyíregyházi Tűzoltóság tevékenységén keresztül). A 2017. december 11-i ülésén a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság a Váci Mihály Kulturális Központ épülete vonatkozásában beadott javaslatot bírálja el. A Bizottság határozatai alapján 2017. november 30. napjáig összesen 32 nemzeti érték került felvételre a Nyíregyházi Települési Értéktárba, melyek a [www.nyiregyhaza.hu](http://www.nyiregyhaza.hu) honlapon megtekinthetők. A Bizottság, a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően a nemzeti értékek adatait továbbküldte a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Értéktárba.

A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság Értékes Esték címmel 2015. évben programsorozatot indított, mely nagy sikernek örvend a helyi értékek iránt érdeklődők körében. A program általában minden hónap 16. napján 16.00 órakor kezdődik a nemzeti értékhez kötődő helyszínen.

2017. második félévében hat előadásra került sor. Július 17-én Kéry Péter filmrendező tartott előadást a munkásságáról. Augusztus 04. napján László Gézáne dr. előadásában „A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Helyismereti Gyűjteményét ismerhették meg az érdeklődők. Szeptember 18-án Toldi András tű. őrnagy, nyíregyházi tűzoltóparancsnok előadásában a „Hagyományok, becsület, elkötelezettség” a Nyíregyházi Tűzoltóság tevékenységén keresztül” elnevezésű nemzeti értékünk került bemutatásra. Október 16-án Szocska A. Ábel apostoli kormányzó a Szent Miklós-székesegyházat mutatta be az érdeklődőknek. November 16-án a résztvevők Kósa Ferenc filmrendező munkásságát egy zenei bemutatóval és színészek közreműködésével egybekötött előadás keretében ismerhették meg. December 15. napján a Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság kultúraközvetítő tevékenységét vetítéssel egybekötött előadás keretében mutatja be Dr. Kührner Éva elnök asszony.

Egyre többen jönnek az Értékes Esték c. rendezvényre, már Fehérgyarmatról, Vásárosnaményból, Kisvárdáról, Budapestről is érkeznek érdeklődők.

A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság fontosnak tartja, hogy a lakosságot minél jobban bevonja a Bizottság munkájába, ezért 2017. november hónapban verspályázatot hirdetett „Rímekbe faragott értékek” címmel, melyen egyéni alkotók vehetnek részt. A pályázat célja a nyíregyházi értékek felkutatása és a Nyíregyházi Települési Értéktárba felvett nemzeti értékek népszerűsítése.

Az értékek népszerűsítése érdekében a városi rendezvényeken is részt veszünk, valamint a média megjelenések által is felhívjuk a lakosság figyelmét a Bizottság munkájára, az aktuális rendezvényeinkre, pályázatainkra.

A Szervezeti és Működési Szabályzat alapján a Bizottság félévente, legkésőbb a félévet követő hónap utolsó napjáig köteles működéséről beszámolni a Közgyűlésnek.

**A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság megalakulása óta az alábbi javaslatokat vette fel a Nyíregyházi Települési Értéktárba:**

### **1. Bessenyei-szobor (Nyíregyháza első köztéri szobra)**

1899. május 9-én avatták fel Nyíregyháza első köztéri szobrát, a Bessenyei-szobrot a megyeháza előtti parkban. Kallós Ede alkotása ma is az ország egyik legszebb író- szobra. A szobor felállítását előkészítő munkálatok, majd az országos érdeklődést kiváltó nagyszabású avatási ünnepély és ünnepségsorozat fő szervezője az alig másfél éve megalakult Bessenyei Kör volt. A szobor áthelyezésére a Jósa András Múzeummal szemben lévő - akkor Dessewffy, ma - Bessenyei térre 1928 nyarán került sor.

### **2. Bokortanyák**

Nyíregyházát körülölelő bokortanyák egész Magyarországon egyedülállóak. Ilyen településszerkezettel és tanyaszerkezettel ma már alig találkozunk, ez a nyíregyházi tír pákság egyik nagy kulturális öröksége. A bokortanyák szerkezetének megőrzése az itt lakók fontos feladatai közé tartozik.

### **3. Nyíregyházi Cantemus Kórus munkássága**

1975-ben alakult meg a Kodály Zoltán Általános Iskolában a Cantemus Gyermekkar, amely a vidéki kórusok között hihetetlenül nagy ívű karriert futott be. Azóta már a Cantemus család tagja a Pro

Musika Leánykar, a Cantemus Vegyeskar is. A Cantemus sok nemzetközi elismerés tulajdonosa, Nyíregyháza egyik büszkesége.

#### **4.Nyírség Táncegyüttes munkássága**

Az Együttes 1974-ben alakult meg Nyíregyházán. Célja a Kárpát-medencei magyarság népi hagyományainak és tánckultúrájának minél szélesebb körben való megismertetése. Többszörös „Ki mit tud” győztes, több nemzetközi díj tulajdonosa, és rendelkezik a legmagasabb hazai táncminősítéssel is.

#### **5.Sóstógyógyfürdő, mint gyógyhely**

A nyíregyházi fürdőkultúra közel évszázados múltra tekint vissza, minden szolgáltatásával együtt. A Sóstó egyik igen fontos elemét képező Gyógyfürdők az utóbbi években jelentős fejlődésnek indult, amit nemcsak az egyre növekvő látogatottság, hanem az egyre magasabb színvonalú szolgáltatás-kínálat is mutat. Ennek a folyamatnak egyik kulcseleme, vizének gyógyvízzé való nyilvánítása.

#### **6.Sóstói Múzeumfalú, mint néprajzi értékek gyűjtőhelye**

A Sóstói Múzeumfalú tervezése 1964-ben kezdődött, az építő munkálatok elindulására azonban csak 1970-ben került sor. A Múzeumfalú első része 1979-ben öt berendezett parasztportával nyílt meg a látogatók előtt. Azóta a 7 és fél hektáros terület beépült, és már több mint 80 építmény képviseli Északkelet-Magyarország sokszínű népi építészetét. Az épületek túlnyomó többsége eredeti, ami azt jelenti, hogy egykori helyszínükről pontos felmérések alapján történt meg az áttelepítésük.

A Sóstói Múzeumfalú hazánk legnagyobb regionális szabadtéri múzeuma.

#### **7. Sóstó Zoo**

A nyíregyházi Állatpark, már több mint egy évtizede városunk egyik büszkesége, az ország legnagyobb vidéki állatgyűjteménye. 2015-ben Európa legjobb állatkertje lett kategóriájában.Folyamatosan fejlődik, újabb és újabb attrakciókkal jönnek elő, a nyíregyházi turizmus egyik jelképe.A 35 hektáros területen kontinensenkénti felosztásban láthatóak az állatok, hogy az ide látogató egy nap alatt virtuálisan végigjárhassa a Földet, s megfigyelhesse annak sokszínű élővilágát.

## **8. Szabolcs Néptáncgyűttes munkássága**

A Szabolcs Néptáncgyűttes immáron több mint öt évtizede van jelen Nyíregyháza Kulturális életében, több díj tulajdonosa, megyei és országos hírnévvel rendelkezik. „Kiváló Együttes” címük jelzi szakmai elhivatottságukat és munkájuk minőségét. Emellett több nemzetközi verseny győztesei.

## **9. Tirpák népi építészet**

Nyíregyházát körülvevő tanyavilágból sajnos lassan kikopik az egykori tirpák hagyományrendszer, így a népi építészet is. Ennek megóvása és folyamatos ellenőrzése az itt lakó utódoknak az egyik legfőbb kötelessége.

## **10. Krúdy Gyula irodalomtörténeti munkássága**

Krúdy Gyulára már életében büszke volt szülővárosa. Bár Krúdy nagyon korán elkerült innen, a szülőváros mindig magáénak vallotta őt. Mikor nehéz anyagi körülmények között élt, jelentős megbízatásokkal igyekezett segíteni rajta, betegsége idején, a 20-as évek végén pedig tekintélyes összegű segélyben részesítette. Katona Béla az első nyíregyházi irodalmár, akit igazi Krúdy-kutatónak tekinthetünk, az elkészült tanulmányainak gyűjteményét „Az élő Krúdy” címmel 2003-ban jelentette meg városunk. Nyíregyházán sétálva számtalan Krúdy Gyulához kapcsolódó emléktáblára, szoborra, épületre találhatunk.

## **11. Szikora Tamás festőművész alkotásai**

Szikora Tamás 1943-2012 nyíregyházi születésű festőművész volt. Sikerült az ország legjobb festői közé felküzdeni magát, külföldön is elismertséget szerzett. Egy évig Párizsban dolgozott egy francia művészeti alap támogatásával, meghívott tanár az Iparművészeti, majd a Képzőművészeti Főiskolán. 1994-ben megkapta a Munkácsy-díjat, 2010-ben Érdemes Művész. Sosem felejtkezett meg szülővárosáról, rendszeresen látogatott haza, 1997-ben a Korona Szálló Dísztermében muráliát készített.

## **12. 4 for Dance táncgyűttes eredményei, koncepciója**

A 4 for Dance 2004-ben alakult azzal a céllal, hogy az általuk nagy tiszteletben tartott magyar néptánc autentikus elemeit virtuóz ritmusjátékokkal tegyék még izgalmasabbá, s így egy önálló

stílust hozzanak létre. A csapat népszerűsége azóta is töretlen, hiszen a 4 for Dance értéket közvetít, kultúrát táplál, és mindezeket a mai kor szellemében, sok humorral fűszerezi.

### **13. Bárány Frigyes művészeti tevékenysége**

Bárány Frigyes, a nemzet kiváló művésze 2014. évben ünnepelte pályájának 55 éves jubileumát. A közönség számos filmben, tévéjátékban és emlékezetes színházi előadásokban, sokféle szereposztásban láthatta tehetségéből, műveltségéből, kifinomult művészi érzékenységéből fakadó kiemelkedő színészi teljesítményét. 1980 óta Nyíregyházán él, és

1981-től a Móricz Zsigmond Színház művésze, a mai napig is játszik „örökös tagjaként” a színháznak. Ma már nyíregyházinak vallja magát, és a város, a megye is büszke nevezetes színészére. Több mint 30 éves művészi tevékenysége e városhoz köti, ahol ismerik és szeretik. Színészi pályája, művészi teljesítménye, emberi tartása például szolgálhat mások számára is, hogy az ország keleti felében is kultúraszzerető közönség várja őket.

### **14. Hősök temetője**

Az első világháború kitörését követően, 1914 végén, Nyíregyházán egy kórházat létesítettek a frontról hazatérő sebesült katonák ellátására. A különböző járványok elterjedésének megakadályozására is hivatott, barakkrendszerű megfigyelő kórházban 1915-ben már 2700 katona ellátását végezték. Az elhunytakat a kórház mellett kialakított temetőben hantolták el. 1916-ban a temető hivatalosan a Hősök temetője nevet kapta.

A két világháború közötti időben halottak napján (november 2-án) gyertyákat gyújtottak az elhunytak sírjai fölött. 1924-ben a Magyar Országgyűlés törvénybe iktatta a Hősök emlékünnepét, amely május hónap utolsó vasárnapját a hősi halottak emlékének szentelte. 1925-től a Hősök napi megemlékezések egyik helyszíne volt a Hősök temetője, ahová két emlékjelet is állítottak az elhunytak tiszteletére.

A második világháború után a temetőt bezárták és a város csak a legszükségesebb fenntartási munkálatokat végeztette el. Ez idő alatt azonban a síremlékek állaga romlott, az emlékjeleket pedig megrongálták.

1989-től a temető gondozásában, a sírok rendbetételében, az emlékjelek kijavításában és a megrongálódott sírkövek kicserélésében a város mellett nagy szerepet vállalt a Nyíregyházi

Városvédő Egyesület majd a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Temetkezési Vállalat. A temetőt újra látogathatóvá tették és a felelevenített Hősök napi ünnepi megemlékezések egyik helyszíne is a temető lett.

2007-től a Temetkezési Vállalat halottak napján gyertyagyújtásokat szervez a temetőbe, amelyet az első világháború kirobbanásának 100. évfordulója alkalmából felújított, több síremléket kicserélt és az emlékhely rangjához méltó, új díszkaput készíttetett.

A temetőben található 2378 sírkő alatt 14 nemzet katonája alussza örök álmát: bosnyák, cseh, horvát, lengyel, magyar, montenegrói, német, olasz, orosz, osztrák, román, szerb, szlovén és ukrán. A Hősök temetője 1997 óta helyi védettséget élvez. Az első világháború kirobbanásának 100. évfordulója alkalmából felújított, új kaput kapó sírkert olyan értéke a városnak, amely a Hősök napi megemlékezésekhez és a halottak napi gyertyagyújtásokhoz méltó színteret biztosít, méltó arra, hogy bekerüljön a települési értéktárba.

#### **15. Dr. Eisert Árpád úttörő szívsebészti tevékenysége Nyíregyházán**

Az alábbi műtéteket első ízben végzett el hazánkban Dr. Eisert Árpád:

1. Pericarditisconstrictiva tbc. (páncélszív) miatti sikeres műtét
2. Aortaisthmus-stenosis műtét
3. Elektív (előre eltervezett) műtét egy mitralisstenosisos betegen, megelőzve sok más, fejlettebb egészségüggyel rendelkező európai országot is.

#### **16. Nyíregyházi Evangélikus Nagytemplom**

Az Evangélikus Nagytemplom Nyíregyháza legrégebbi műemléke, emellett az egyetlen barokk műemlék a városban. A békéscsabai után hazánk második legnagyobb evangélikus temploma. A 18. sz. végén az újratelepített város lakosságának döntő többségét adó, közel 5000 lelket számláló gyülekezet tagjainak saját vagyonából hitéletének monumentális épületet emelt, ami generációkon keresztül büszkeséggel töltött el a közösséget. A gyülekezeti tagok a nemcsak pénzbeli adományokkal segítették a munkát, hanem kezükkel építették a templomot. a gazdák hordták Bodrogkeresztúrból a követ és Dobsináról a zsindelet.

Az evangélikus gyülekezet napjainkban kis közösséget alkot Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, hiszen csak Nyíregyházán, az egykori nyíregyházi tanyabokrok egyesülésével létrejött településeken (Nagycerkeszen és Nyírtelken) és a szatmári Kölcshán működik lutheránus közösség.



A templom szimbolizálja a városalapító evangélikus szlovák telepesek alázatos munkáját, amellyel Nyíregyházát virágzó mezővárossá tették. Ma az Evangélikus Nagytemplom nemcsak több mint 8000 főt számláló nyíregyházi gyülekezet, hanem minden városunkbeli polgár közös kincse, a városkép emblematikus eleme, harangjátéka az elcsendesülésre, az ősök előtti tiszteletadásra szólít fel minket.

### **17. A nyíregyházi huszár**

Nyíregyháza sokáig első osztályú katonai helyőrségnek számított. 1869-től, a Magyar Királyi Honvédség megszületésétől a városban állomásozott a magyar királyi kassai 5. honvéd huszárezred II. osztálya a Honvéd utcai laktanyában. Hozzájuk érkezett 1891 őszén a császári és királyi 14. huszárezred az ekkor átadott új nagy laktanyába. A másfél ezrednyi huszár és ló elhelyezése jelentősen fellendítette a város gazdasági és társadalmi életét.

Trianon után lassan, de megindult a hadsereg újjászervezése, melynek keretében megszervezték a magyar királyi 4. honvéd huszárezredet. 1930-ban ez az alakulat a híres lovas generális Hadik András gróf nevét vette fel. 1941 nyarán a 4. huszárezred az 1. honvéd lovasdandár keretében elsőként indult az orosz frontra. A világtörténelem utolsó győztes lovasrohamát a nyíregyházi Mikecz Kálmán huszár ezredes vezette 1941-ben nyikolajevi csatában.

A második világháború végén, a Duna-Tisza közén folytatott harcok során az ezred szinte teljesen felmorzsolódott.

### **18. Dr. Erdész Sándor néprajzkutató, múzeumalapító szakmai munkássága**

Erdész Sándor a jászberényi Jász Múzeum, a nyíregyházi Jósa András Múzeum, s végül a Sóstói Múzeumfalú néprajzos muzeológusa volt, ez utóbbinak 15 évig az igazgatója. Munkahelyéül a Jósa András Múzeumot jelölték ki, ahol több mint 15 évig néprajzusként dolgozott. A folklorista Erdész Sándor életében 1971-ben egy újabb fordulat következett be, amikor őt nevezték ki az épülő Sóstói Múzeumfalú élére, hogy a kezdet nehézségeivel küszködő intézményből múzeumot csináljon.

Emellett 1979-re sikerült látogathatóvá tenni a múzeumfalut, amelyet még további tíz éven keresztül igazgatott. Múzeumi munkájának fontos része volt a néprajzi tárgygyűjtés. Tárgygyűjtései sorában a népi bútorok, a táplálkozás változatos tárgyai, a pásztorművészeti

tárgyak, a különböző kismesterségek felszerelései, szerszámai, a földművelés és állattartás tárgyai tanúskodnak sokoldalú érdeklődéséről.

### **19. Dr. Korompay-Klekner Károly kórházszervező és sebészi tevékenysége**

Hivatásszerető orvosként sokat tett a város és megye betegeinek gyógyításáért. 35 évig dolgozott az akkori Erzsébet közkórházban, ebből 31 évig igazgató főorvosként.

Igazgatása kezdetén önálló osztályokat, valamint orvosi szakkönyvtárat alakított ki. Legjelentősebb fejlesztése az 1929-ben felépült 265 ágyas európai színvonalú sebészeti pavilon volt. 1913-44 között magánszanatóriumot is működtetett.

Betöltötte az Országos Orvosszövetség Szabolcs megyei, de a Magyar Sebésztársaság elnöki tisztét is. Beosztottait is szaktudásuk fejlesztésére ösztönözte, ennek érdekében bevezette a kórházi tudományos üléseket rendszerét. Ápolta nagy elődei, Korányi Frigyes és Jósa András emlékét.

### **20. A nyíregyházi Sóstói-erdő**

A Nyíregyháza területén található Sóstói-erdő mintegy 370 hektáros tömbje homoki tölgyes maradványként a Kárpát-medence egyik leginkább visszaszorult erdőtípusát képviseli. Első említése e területnek 1426-ból származik, első ábrázolása pedig az 1784-es I. katonai felmérés térképein láthatók. Az erdő ősi, természetes eredetű, bár egy jól ismert – történeti alapokat nélkülöző - anekdota szerint az 1700-as évek elején egy véletlennek köszönhetően telepítették. A régi időkben a vízállásokat halastóként, kenderáztatóként, vályogvető helyként, a nedves tisztásokat kaszálóként vették igénybe.

A cserjésekben boronának, seprűnek, vesszőnek vágta ágakat, a bogyókat festőanyagként gyűjtötték. Emellett méhészet, gombászás, cserkéreg-nyerés, makkoltatás, legeltetés és vadászat is folyt. A Natura 2000 hálózat kialakításakor az erdő területének 2/3-ad része került „Sóstói-erdő” néven, HUN20109 azonosító kóddal az európai közösségi jelentőségű kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területek sorába.

## **21. Nyíregyházi Egyetem Tuzson János Botanikus Kertje, mint növényi ritkaságok gyűjtőhelye**

A Nyíregyházi Főiskola Botanikus Kertje –megalakulásának 30. évfordulóján -2002. május 09-én vette fel Dr. Tuzson János botanikus akadémikus nevét. Ő az a tudós, aki a Bátorliget körüli értékes területek felfedezésével kiemelte a Nyírséget a többi tájegység közül, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét botanikai szempontból európai hírűvé tette.

A Botanikus Kert tényleges építésének kezdete 1973-ra nyúlik vissza és a mai napig folyamatosan bővül és fejlődik (megépülta Pálmaház, a Kaktusház, a Mediterránház, a Trópusi haszonnövényház, az „Élet fája” nevű bemutatópark, a Látványhíd, a Japánkert, a

Labirintus és a Huszár-Játszókert, átépítették a Sziklakertet, és elkészült az „Évszakok tánca” c. DVD-film, ami egy séta keretében négy évszakon át mutatja be a kertet, valamint a Tuzson János Botanikus Kertgyűjteményét bemutató CD, a főépület bővítésével pedig kialakításra került a „Hortobágyi Tibor Emlékszoba” az előadóterem a laboratórium és a szociális blokk). Ma már a növények fajszáma meghaladja a 3.500 –at, a látogatók száma pedig a 20.000 főt.

A Botanikus Kertet 1988-ban nyilvánították helyi Védett Természeti Hellyé. A páratlan gyűjtemény minden időszakban csodálatos látnivalót kínál mind a szabadföldi területeken, mind az üvegházakban.

## **22. Nyíregyháza legrégebbi iratai**

Nyíregyháza 1751 és 1848 közötti, legrégebbi iratait 13 fondban 17 iratfolyóméter terjedelemben a levéltár őrzi. A dokumentumok Nyíregyháza testületeinek, hivatalnokainak, köztük főbírájának tevékenysége során keletkeztek, és a 19. század végén kerültek a város levéltárába. Részben korabeli, részben levéltárban készült segédlettel rendelkeznek, melyek megkönnyítik a kutatást. A 18. századi iratanyag egy részének nyelve ócseh.

Az iratanyag rendkívül értékes korabeli forrásanyaga a város 1753. évi újjátelepítését követő mintegy 100 évének. Az iratanyagból kiemelkednek a városfejlődéshez szorosan kapcsolódó dokumentumok a telepítési pátens, a II. József által adományozott mezővárosi kiváltságlevél, az örökváltság 1803-as és 1924-es oklevelei, valamint a címert is adományozó 1837-es privilégium.

### **23. Magyar szablyavívás, a Borsody-vívórendszer**

A magyar szablya és a klasszikus magyar vívótechnika évszázadokon keresztül része volt a polgári katonai életnek. A vívóiskola elsődleges célja ennek a nemzeti értéknek és szellemiségnek a megőrzése, ezen keresztül pedig egy közösség létrehozása, mely megtartja, ápolja és továbbadja ezt a hagyományt. A Borsody módszer egyik legjellemzőbb eleme a tananyag tökéletesen illeszkedő módszertani felépítettsége. A mozdulatok katonai logikával történő tökéletes összefűzése semmilyen más külföldi vívórendszerben nem található meg.

### **24. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárának régi kézirat és nyomtatványgyűjteménye**

A hazai gyűjtemények közül jelenleg a főiskola könyvtára rendelkezik a legnagyobb görögkatolikus vonatkozású régi szlávkönyvállománnyal. A könyvtár 16-18. századi szláv kézirat és nyomtatványgyűjteményével, valamint az egyedülálló 17-18. századi ukrán régi nyomtatvány gyűjteményével hazánk egyik leggazdagabb keleti egyház gyűjteménye. Jelentős a 19. századi periodika állománya is.

### **25. Jósa András Múzeum, mint a városi és megyei történeti értékek gyűjtőhelye**

Magyarország egyik legrégebbi múzeuma, a jelenleg megyei hatókörű városi múzeumként működő Jósa András Múzeum a megye és Nyíregyháza egyik legfontosabb kulturális központja, mely nyolc állandó és három időszakos kiállítással várja minden héten keddtől vasárnapig a látogatókat. A dr. Jósa András által létrehozott régészeti gyűjtemény Európa-szerte híres.

A régészeti gyűjteményt Jósa fejlesztette nagy értékű, bronzkori anyaga miatt nemzetközileg is nyilvántartott múzeummá. Miután 1876-ben Nyíregyháza lett a megye új központja és felépült az új Megyeháza, átköltözött a Szabolcs Vármegyei Múzeum gyűjteménye is, melyet Jósa András vezetett 1918-ban bekövetkezett haláláig. A néprajzi gyűjteményt az utód, Kiss Lajos hozta létre, a szegény emberek krónikása, aki elsőként kapott Kossuth-díjat 1948-ban, és ő teremtette meg a Nyírség néprajzi kutatását. Az 1950-es évektől számíthatjuk a helytörténeti, a történeti dokumentum, a képző- és iparművészeti, numizmatikai, irodalomtörténeti gyűjtemények szám- és

értékbeli növekedését vagy létrejöttét. 1958-ban dr. Csallány Dezső igazgató megalapította a múzeum évkönyvét.

## **26. A Magyarok Nagyasszonya Társszékesegyház mint zarándoktemplom**

A Magyarok Nagyasszonya Társszékesegyház 1902 és 1904 között épült Nagy Virgil és Kommer József tervei alapján. Felépítését Samassa József egri érsek finanszírozta, aki ötven éves papi munkájának emléket állítva kívánta megajándékozni a város híveit egy új és nagyobb templommal. A kelt-nyugati tájolású háromhajós, keresztházás, neoromán stílusú bazilikális szerkezetű társszékesegyház alaprajza római kereszt alakú. Belsejét főleg a koragótika elemei határozzák meg. A templom két legszembetűnőbb éke a főoltár és a

fogadalmi üvegablak. A templom monumentális külseje, s belsejének egysége, a felhasznált anyagok magas minősége és a mesterek kvalitása remekül mutatja az építető érsek ízlését és gazdagságát, ugyanakkor nagylelkűségét és szeretetét is Nyíregyháza lakosai iránt. 1993 óta a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye társszékesegyháza, s ebből adódóan az ország legrangosabb római katolikus templomainak sorába lépett.

## **27. Kéry Péter Nyíregyháza és környéke történelméről, természeti értékeiről, néprajzáról szóló filmalkotásai**

Kéry Péter filmjei Nyíregyháza és környékét mutatja be gyönyörű képekkel, neves kutatók megyénkről publikált írásainak szerkesztett változatával. A filmek a térség természeti értékeit, történelmi, helytörténeti értékeit mutatja be. /Honfoglalás kori emlékek, Sóstó története, Nyíregyháza évszázadai, Nyíregyháza 1956/ kulturális örökségét ismerteti meg a fiatalokkal és idősebbekkel. Filmjei számos elismerést kaptak a szakemberektől és a nézőktől. Ezek a filmek kortörténeti, művészeti és kulturális sokszínűséget adhatnak a mai és a későbbi kutatóknak, nézőknek.

## **28. A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye**

A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye Szabolcs-Szatmár-Beregre, történeti vármegyéire és településeire - közöttük Nyíregyházára - vonatkozó nyomtatott

dokumentumokat őrzi. Gyűjtőköre az „itt” született, élt szép és szakírók műveire, a róluk és műveikről szóló írásokra, továbbá a kiemelkedő, a nyilvánosság előtt ismert „helyi személyek” irodalmára is kiterjed. Az olvasók a legkülönbébb dokumentumtípusokból (könyv, periodika, kézirat, képeslap, aprónyomtatvány) válogathatnak. A több mint 11 ezer kötetkönyv 77%-a szak-, 22%-a szépirodalom. A Szabolcsi Gyűjteményben Bessenyei György és Krúdy Gyula számos első kiadású munkáját is kézbe vehetik. Az 1945 előtt kiadott helyi lapokat elsősorban mikrofilmen (353 tekercs) olvashatják az érdeklődők. Az első nyíregyházi hírlap, a Nyír (1867) és az 1880-tól 1944-ig megjelent leghosszabb életű Nyírvidék már digitalizált formában is elérhető.

### **29. Szent Miklós-székesegyház**

A nyíregyházi görögkatolikus templom alapköszentelésére 1895. október 1-jén került sor. A tervezést és kivitelezést a Vojtovics–Barzó építőipari cég végezte. A kéttornyú, eklektikus stílusú templomot 1897. október 10-én Firczák Gyula munkácsi püspök szentelte fel.

2011-ben készült el a klasszikus építészeti formákat mutató, faragott kövekkel burkolt, falazott ikonosztázió. 2015. március 19-én a Nyíregyházi Egyházmegye megalapításával a Szent Miklós-templom székesegyházi rangra emelkedett. A templom észak–déli tájolással készült, eklektikus stílusban. Összegezve, mind művészi szempontból, mind lelkeségi-közösségi szempontból valódi értéket képvisel a székesegyház. Ezt az értéket a helyi egyházi közösség és zömében helyi mesterek együttműködése alakította.

### **30. A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság kultúraközvetítő tevékenysége**

A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legrégebbi kulturális egyesülete. 1898-ban alapították Nyíregyházán, Bessenyei Kör néven. Térségünk múltjának és életének fontos művelődési fórumát a polgárok igénye hívta életre és működteti ma is. A Társaságból nőtt ki a 2. világháborút követő kényszerszünetben több, ma is működő civil szervezet és intézmény pl. Zeneiskola. Az 1987-ben újjá alakult Bessenyei Társaság elődje hagyományait folytatja. Színvonalas közművelődési programokkal, a helyi írók patronálásával, Bessenyei emlékének ápolásával, helytörténeti tevékenységével, kiadványaival ma is hozzájárul megyénk múltjának és jelenének feltárásához, megismertetéséhez. Tagjai közül számosan aktív kutatómunkát végeznek és eredményeiket közreadják kiadványaikban, gazdagítva ezzel a hely- és irodalomtörténetet. Bessenyei emlékének ápolásán túl a Társaság ösztönzőleg hat az újabb

Bessenyei-kutatásokra is. Évente megjelenteti a Bessenyei Almanach című kiadványt és a Nemesi és Polgári Füzeteket.

### **31. Kósa Ferenc filmrendező munkássága**

Kósa Ferenc nyíregyházi születésű és ide erőteljesen mind a mai napig kötődő **Kossuth- és Balázs Béla-díjas magyar** filmrendező, 1989-től érdemes művész. 1997-ben Magyar Örökség díjjal jutalmazták valamint japán császári kitüntetést kapott. 8 nagyjáték filmje és néhány dokumentum és rövid filmje mind az emberi helytállásról az igazság kereséséről szólnak. 1956-ban érettségizett a Széchenyi István Közgazdasági Technikumban, majd a Színház- és Filmművészeti Főiskolán tanult. 1963-tól a Magyar Filmgyártó Vállalat rendezője, az Objektív Stúdió egyik alapítója. Első filmje cannesi rendezői nagydíjas, ezzel az ország és Nyíregyháza hírneve a világban értékévé vált. Filmjei számos hazai és nemzetközi elismerésben részesültek, alkotásait több mint ötven országban vetítették.

2017. január 22-én Kósa Ferenc **vehette át a Kölcsey-émlékplakettet a magyar kultúra napján tartott ünnepségen, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szatmárcsekén.**

### **32. „Hagyományok, becsület, elkötelezettség”- a Nyíregyházi Tűzoltóság tevékenységén keresztül**

1881-ben határozott úgy a városi tanács Nyíregyházán, hogy szervezett tűzoltóságot létesít, melynek megalakulását 1883. szeptember 23-án jelentette be Krasznay Gábor polgármester.

Az 1884. március 9-én tartott alakuló közgyűlésen mondták ki ténylegesen a Nyíregyházi Önkéntes Tűzoltó Egylet működését 126 alapító, 16 pártoló és 66 működő taggal. A

főparancsnok Sztárek Ferencz lett. 2014-ben, a 130 éves évfordulón emléktáblát avattak az első nyíregyházi tűzoltósági laktanya helyén. 1911 és 1958 között az első tűzoltósági laktanya Nyíregyházán, a Bethlen Gábor utca 16. szám alatt működött, a mai Szent Miklós Görögkatolikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium helyén. 2016 szeptemberében a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság tűzoltómúzeuma Dr. Konthy Gyula nevét vette fel.

A tűzoltó emlékhelyen számos értékes történelmi ereklyét bemutatnak, valamint a hazai és nemzetközi sporteseményeken elért sikereket is szemléltetik. A kiállított tárgyak, egyébként kalandos történeten mentek keresztül, hiszen a nemesfémből készült serlegeket a II. ukrán front

érkezése előtt a tűzoltók magukkal vitték egy ládában először a Dunántúlra, majd egy Linz melletti táborba. Innen, csak egy ásatás után 1986-ban sikerült előkeríteni azokat, amelyek előbb a Jósa András Múzeumban voltak láthatók, majd 2000-ben kerültek át az ereklyék a mai Nyíregyházi Hivatásos Tűzoltóparancsnokság épületébe.

#### **A Nyíregyházi Települési Értéktárba felvett nemzeti értékek és a javaslattevők megnevezése**

<b>Srsz.</b>	<b>Nemzeti értékek megnevezése:</b>	<b>Javaslatot benyújtotta:</b>
1.	Bessenyei-szobor	Dr. Nagy Éva
2.	Bokortanyák	Hajzer Gabriella
3.	Nyíregyházi Cantemus Kórus munkássága	Nyírség Turizmusáért Egyesület
4.	Nyírség Táncegyüttes munkássága	Dr. Ulrich Attila
5.	Sóstógyógyfürdő, mint gyógyhely	Dohanics László
6.	Sóstói Múzeumfalú, mint néprajzi értékek gyűjtőhelye	Dr. Ulrich Attila
7.	Sóstó Zoo	Riczu Éva
8.	Szabolcs Néptáncegyüttes munkássága	Dr. Ulrich Attila
9.	Tirpák népi építészet	Kertész Tünde Fruzsina
10.	Krúdy Gyula irodalomtörténeti munkássága	Nyírség Turizmusáért Egyesület
11.	Szikora Tamás festőművész alkotásai	Szikora Péter
12.	4 for Dance táncegyüttes eredményei, koncepciója	Vilikó Réka
13.	Bárány Frigyes művészeti tevékenysége	Dr. Nagy Éva
14.	Hősök temetője	Ilyés Gábor
15.	Dr. Eisert Árpád úttörő szívsebész tevékenysége Nyíregyházán	Dr. Kührner Éva
16.	Nyíregyházi Evangélikus Nagytemplom	Bánszki Hajnalka
17.	A nyíregyházi huszár	Jósa András Múzeum (Holmár Zoltán)
18.	Dr. Erdész Sándor néprajzkutató, múzeumalapító szakmai munkássága	Dr. Bodnár Zsuzsanna
19.	Dr. Korompay-Klekner Károly kórházszervező és sebész	Dr. Kührner Éva



	tevékenysége	
20.	nyíregyházi Sóstói-erdő	Nagy Tibor
21.	Nyíregyházi Egyetem Tuzson János Botanikus Kertje, mint növényi ritkaságok gyűjtőhelye	Boronkay Ferencné
22.	Nyíregyháza legrégebbi iratai	Galambos Sándor
23.	Magyar szablyavívás, a Borsodvívórendszer	Dr. Tóth András Tamás, Máday Norbert
24.	Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárának régi kézirat és nyomtatványgyűjteménye	Dr. Kührner Éva
25.	Jósa András Múzeum, mint a városi és megyei történeti értékek gyűjtőhelye	Jósa András Múzeum (Holmár Zoltán)
26.	A Magyarok Nagyasszonya Társszékesegyház mint zarándoktemplom	Láda Bertalan
27.	Kéry Péter Nyíregyháza és környéke történelméről, természeti értékeiről, néprajzáról szóló filmalkotásai	Csordás László
28.	A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye	László Gézáne dr.
29.	Szent Miklós-székesegyház	Szocska A. Ábel apostoli kormányzó
30.	A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság kultúraközvetítő tevékenysége	Dr. Kührner Éva
31.	Kósa Ferenc filmrendező munkássága	Almássy Lászlóné
32.	„Hagyományok, becsület, elkötelezettség” - a Nyíregyházi Tűzoltóság tevékenységén keresztül	Andó Károly önkormányzati képviselő

Nyíregyháza, 2017. november 30.

Tomasovszki Anita  
Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság  
elnöke